

החיים על פי עין איה

ברכות ז א

ופליגא דרבי מאיר, דאמר רבי מאיר: שתים נתנו לו ואחת לא נתנו לו, שנאמר: "וְחִנְתִּי אֶת אֲשֶׁר אָחֶז" – אף על פי שאינו הגון, – "וְרַחֲמֵי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם" – אף על פי שאינו הגון.

עין איה ברכות, פרק ראשון

ונראה דרבי מאיר דס"ל שאין הבחירה החלטית, לשיטתו אויל משום הכי להיות מדייק בשמא (יומא פג ב), אף על פי שהשם נתן לאדם קודם זמן הגיעו לבחירה, משום דסבירא ליה דלפעמים מעשים טובים ורעים נצמחים מסיבות מקיפות את חוג הבחירה והבחירה ברורה רק בפרטי מעשים. ואין לטעות שאין בחירת האדם שלטת על מעשיו, כי בהתגברו ביתר אומץ לעולם ינצח, אבל יש הכרחים שהם גלויים רק לפני יוצר בראשית ית' שעל פיהם משתנה משקל העונש הרבה וכן השכר.

עד. ופליגא דרבי מאיר, דאמר רבי מאיר שתים נתנו לו ואחת לא נתנו לו כו' וחנתי את אשר אחזן אף על פי שאינו הגון כו'. האדם אם שהוא בחירי, בכל זאת בחירתו מוגדרת מאד, והוא בחירי בחלקיו אבל יסובכוהו מקרים רבים שמעמידים אותו בחלק בחירה מיוחד. על כן אין כל המעשים הרעים ראויים להיות נדונים על פי בחירה גמורה, ואי אפשר להמסר יחש המשפט האמיתי כי אם לבורא הכל שהוא יודע תכונת כל הדרכים, גם מה שהוא למעלה מחק חופש הבחירה. על כן "וחנתי את אשר אחזן", אף על פי שאינו הגון כפי מה שנוכל אנו לראות, אבל אין אנו יודעים גבול הבחירה עד כמה הגיע.

שמות פרק לג

- (יח) ויאמר, הראני נא את כבודך.
 (יט) ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ד' לפניך, ויחנתי את אשר אחזן ורחמתי את אשר ארחם.
 (כ) ויאמר לא תוכל לראות את פני, כי לא יראני האדם וחי.
 (כא) ויאמר ד' הנה מקום אתי, ונצבת על הצור.
 (כב) והיה בעבר כבדי ושמתיך בנקרת הצור, ושכתי כפי עליך עד עברי.
 (כג) והסרתי את כפי וראית את אחרי, ופני לא יראו.

ספר מסילת ישרים פרק ד

ואם תאמר, אם כן, מדת הרחמים למה היא עומדת, כיון שעל כל פנים צריך לדקדק בדין על כל דבר? התשובה, ודאי, מדת הרחמים היא קיומו של עולם, שלא היה עומד זולתו כלל וכלל. ואף על פי - כן אין מדת הדין לוקה...

רמב"ם הלכות תשובה פרק ה (מתוך הלכות א-ד)

רשות לכל אדם נתונה אם רצה להטות עצמו לדרך טובה ולהיות צדיק הרשות בידו, ואם רצה להטות עצמו לדרך רעה ולהיות רשע הרשות בידו, הוא שכתוב בתורה "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע", כלומר הן מין זה של אדם היה יחיד בעולם ואין מין שני דומה לו בזה הענין, שיהא הוא מעצמו

בדעתו ובמחשבתו יודע הטוב והרע ועושה כל מה שהוא חפץ ואין מי שיעכב בידו מלעשות הטוב או הרע, וכיון שכן הוא "פן ישלח ידו"...

אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל, שהקדוש ברוך הוא גוזר על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם, או חכם או סכל, או רחמן או אכזרי, או כילי או שוע, וכן שאר כל הדעות, ואין לו מי שיכפהו ולא גוזר עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה...

ודבר זה עיקר גדול הוא והוא עמוד התורה והמצוה שנאמר "ראה נתתי לפניך היום את החיים", וכתוב "ראה אנכי נותן לפניכם היום", כלומר שהרשות בידכם וכל שיחפוץ האדם לעשות ממעשה בני האדם עושה בין טובים בין רעים, ומפני זה הענין נאמר מי יתן והיה לבבם זה להם, כלומר שאין הבורא כופה בני האדם ולא גוזר עליהן לעשות טובה או רעה אלא הכל מסור להם.

אילו האל היה גוזר על האדם להיות צדיק או רשע, או אילו היה שם דבר שמושך את האדם בעיקר תולדתו לדרך מן הדרכים או למדע מן המדעות או לדעה מן הדעות או למעשה מן המעשים כמו שבודים מלבם הטפשים הוברי שמים, היאך היה מצוה לנו על ידי הנביאים עשה כך ואל תעשה כך הטיבו דרכים ואל תלכו אחרי רשעכם, והוא מתחלת ברייתו כבר נגזר עליו או תולדתו תמשוך אותו לדבר שאי אפשר לזוז ממנו? ומה מקום היה לכל התורה כולה ובאי זה דין ואיזה משפט נפרע מן הרשע או משלם שכר לצדיק, השופט כל הארץ לא יעשה משפט?

משנה מסכת סוטה פרק א

היו מעלין אותה לבית דין הגדול שבירושלם ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי נפשות, ואומרים לה: בתי, הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים עושים, עשי לשמו הגדול שנכתב בקרושה שלא ימחה על המים.

מורה נבוכים, חלק ראשון פרק לד

הסיבות המונעות לפתוח הלמוד באלהיות ולהעיר על מה שראוי להעיר עליו ולהראות להמון, חמש סיבות... והסבה הרביעית, ההכנות הטבעיות, וזה שכבר התבאר במופת, כי מעלות המדות הם הצעות למעלות הדבריות, ואי אפשר היות דבריות אמיתיות, ר"ל המושכלות שלמות, אלא לאיש מלומד המדות בעל נחת וישוב. ויש אנשים רבים שיש להם מתחילת הבריאה תכונה מזגית, אי אפשר עמה שלמות בשום פנים, כמי שלבו חם מאד וחזק בטבעו שהוא אינו נצול מן הכעס, ואפילו הרגיל עצמו הרגל גדול. וכמי שמזג הביצים ממנו חם ולח והם חזקות הבנין, וכיסי הזרע מרבים להוליד הזרע, כי זה רחוק שיהיה ירא חטא ואפילו הרגיל עצמו בתכלית הרגל גדול. וכן תמצא מבני אדם אנשים בעלי קולות והמיה, ותנועותיהם נבהלות מאד בלתי מסודרות, יורו על הפסד הרכבה ורוע מזג אי אפשר שיפורש, ואלו לא יראה להם הבנה שלמה לעולם, וההשתדלות עמם בזה הענין שטות גמורה מן המשתדל, כי זאת החכמה כמו שידעת אינה חכמת הרפואות ולא חכמת תשבורת, ואין כל אחד מוכן לה מן הפנים אשר אמרנו. ואי אפשר מבלתי הקדמת הצעת המדות הטובות, עד שישוב האדם בתכלית היושר והשלמות, כי תועבת ה' נלוז ואת ישרים סודו. ולזה רחקו למדה לבחורים, וגם אי אפשר להם לקבלה, לרתיחת טבעיהם וטרדת דעותיהם בשלהבת הגידול והצמיחה, עד שתעדר השלהבת ההיא המערבבת, ויהיה להם הנחת והישוב, ויכנעו לבותם ויעונו מצד המזג, ואז יעלו עצמם לזאת המדרגה והיא השגתו יתברך, ר"ל החכמה האלהית, המכונה במעשה מרכבה.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פג עמוד ב

ותו, רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי הוו קא אזלי באורחא, רבי מאיר הוה דייק בשמא רבי יהודה ורבי יוסי לא הוו דייקו בשמא. כי מטו לההוא דוכתא בעו אושפיזא, יהבו להו. אמרו לו: מה שמך? – אמר להו: כידור. – אמר: שמע מינה אדם רשע הוא, שנאמר "כי דור תהפכת המה" (דברים לב ט). רבי יהודה ורבי יוסי אשלימו ליה כיסייהו רבי מאיר לא אשלים ליה כיסיה. אזל אותביה בי קיבריה דאבוה. אתחזי ליה בחלמיה: תא שקיל כיסא דמנח ארישא דההוא גברא. למחר אמר להו: הכי אתחזי לי בחלמאי! אמרי ליה: חלמא דבי שמשי לית בהו ממשא. אזל רבי מאיר, ונטריה כולי יומא ואייתה.

למחר אמרו לו: הב לן כיסן! אמר להו: לא היו דברים מעולם.

אמר להו רבי מאיר: אמאי לא דייקיתו בשמא? אמרו ליה: אמאי לא אמרת לן מר? אמר להו: אימר דאמרי אנא חששא, אחזוקי מי אמרי?

כ"ל: יש מנהגות אחרות החוסרות של האדם. דבר זה לא נאמר כדי שתנוח אצלכם, אלא בקיור כדי שתבינו את חברי אכלי שבת, אינכם יודעו למה הוא מתמודד. אינכם יודעו מאיזה רקע היא. על כן נסה להתבונן עליו בעין אובה, תרסק את הישגיו ואלה הפנה - אפחות מסוימת - אמתיותו.

ברכות ח א

"על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצא" (תהלים לב ו), אמר רבי חנינא: לעת מצא – זו אשה שנאמר: "מצא אשה מצא טוב" (משלי יח כב)... רבי נתן אומר: לעת מצא – זו תורה, שנאמר: "כי מצא מצא חיים" (משלי ח לה) וגו'. רב נחמן בר יצחק אמר: לעת מצא – זו מיתה, שנאמר "למות תוצאות" (תהלים סח כא).

עין איה ברכות, פרק ראשון

צה. רבי נתן אומר לעת מצא זו תורה, שנאמר "כי מוצאי מצא חיים". יובנו הדברים יותר על פי דברי הרמב"ם בהקדמת ספר מורה נבוכים, שההשגות האמיתיות, תשקפנה לאיש ואחר תעלמנה. ודומה להולך בדרך חושך וברק מאיר לו, שבשעת הברק הברק ראוי שימצא נתיבו, ויש מי שברקים מתמידים לו תמיד, ויש שבאים לו בעתות תכופות, ויש לעתים רחוקות. אם כן הזוכה לתורת אמת, שעל זה ראוי להתפלל באמת, הוא זוכה לפעמים בשעה אחת למציאה גדולה, כדברי הרמב"ם ז"ל שיש מי שבא לו הברק פעם אחת בימי חייו. אם כן ראוי להתפלל על אותה השעה המאירה לו באורה של תורה, שתהיה [מתחדת] אצלו, ושיוכל להנות יפה מאורה, לזכות על פיה אורחותיו, להשיג ולהגיע את התכלית שלמות האנושי, ביחוד על פי תורת ד'.

הברק המבריק – מתוך הקדמת 'מורה נבוכים' לרמב"ם

ולא תחשוב שהסודות העצומות ההם ידועות עד תכליתם ואחריתם לאחד ממנו, לא כן, אבל פעם יוצץ לנו האמת עד שנחשבנו יום ואחר כן יעלימוהו הטבעים והמנהגים עד שנשוב בליל חשוך קרוב למה שהיינו תחלה, ונהיה כמי שיברק עליו הברק פעם אחר פעם והוא בליל חזק החשך. והנה יש ממנו מי שיברק לו הברק פעם אחר פעם במעט הפרש ביניהם עד כאלו הוא באור תדיר לא יסור וישוב הלילה אצלו כיום, וזאת היא מדרגת גדול הנביאים אשר נאמר לו ואתה פה עמוד עמדי, ונאמר בו כי קרן עור פניו. ויש מי שיהיה לו בין ברק וברק הפרש רב והיא מדרגת רוב הנביאים. ומהם מי שיבריק לו פעם אחת בלילו כלו והיא מדרגת מי שנאמר בהם ויתנבאו ולא יספו. ומהם מי שיהיה בין בריקה לבריקה הפרשים רבים או מעטים.

אורות הקודש, חלק א עמ' קסה, ההופעה כשריד הנבואה

כל פעם שהלב דופק דפיקה רוחנית באמת, כל פעם שרעיון חדש ואצילי נולד, הרינו מקשיבים, כמו קול מלאך ד' דופק, נוקש על דלתי נשמתנו, מבקש שנפתח לו את פתחנו, למען יופיע אלינו בכליל הדרו. וכל מה שנפגשהו ברוח יותר משוחררה, בלב יותר טהור, ברגש יותר איתן ונערץ, בחשק יותר פנימי ורציני לאהבת היותר נשגב, היותר מכובד ומרומם, ככה המון נשמות מאוצלות אלינו יופיע, ויזריח בנגהו את חשכתנו. ומשאנו ומתננו עם העולם הרוחני, האוביקטיבי, ילך הלוך והתקדש, והיחשים ילכו ויתחזקו, ההרגל יפעל עלינו לישיב דעתנו במנוחה ובצלילות הדעת, וכשרון ההופעה, השריד מגדולת הוד הנבואה, יחל לפעם אותנו, ויביא לנו בכנפיו מרפא...

כ"ל: יהיו אב רעלים של חסד בחיים של בהירות וודאות, אב רעלים אלו יהיו מנצחים. מה שקובץ איך נראים החיים הוא מה שאנחנו פושים למ הרעלים האלו. האם אנחנו ממחרים לחזור לשורה שלנו, או שאנחנו מייקרים רעלים אלו ובחרים לחיות את כל חיינו לאורם. אשרי מי שבחר אהרן הלב במחשכי הפלואם הצה לאור הברקים המנצחים שמבריקים לו.